

Пр-пресв. Т. Яковкевич

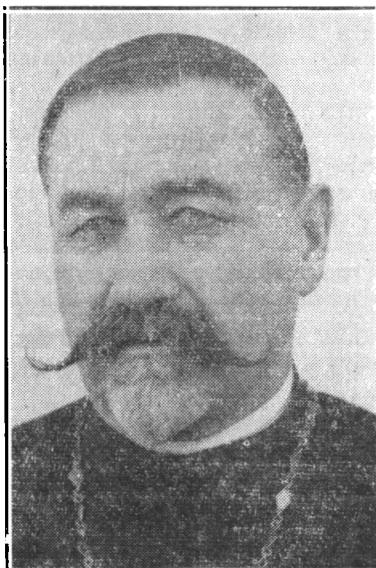
АРХИМАНДРИТ ІВАН (ЯКОВКЕВИЧ) ЯК МІЙ УЧИТЕЛЬ І ВИХОВНИК

С п о г а д и

Закінчуючи довгий шлях свого життя, в очікуванні неминучого кінця, хочу застановитись на житті світлої пам'яті, вихователя моїх юнацьких років о. Архимандрита Івана, — брата моого батька, а моого незабутнього дядька.

О. Архимандрит Іван (в мирі Данило), народився в с. Лютарівці, Староконстантинівського повіту, на Волині, в 1838 році. Він був четвертим сином місцевого дяка Петра Яковкевича. Старший син — Павло був дяком в с. Волиці-Йодко, того ж повіту (був бездітним); другий — Антін був паламарем в с. Чернелівці, того ж повіту; третій син

Автор спогаду — Протопресвітер Тит Яковкевич в ц. р. святкує свій 88-літній ювілей трудящого життя на ниві Божій і народній. Редакція Л. В. і Управа ІДВ від імені всіх волинців і їх прихильників, широко вітає Його Високопреподобність і бажає на далі кріпкого здоров'я і душевного спокою.

— Яків (мій батько), був дяком в с. Синово, Ковельського повіту і четвертий — Данило, по закінченні Волинської Духовної Семінарії (в Крем'янці), прийняв монашество

в Загаєцькому, Св. Івана Милостивого, Манастирі, з іменем Івана, Патрона цього манастиря. Незадовго, молодого монаха було призначено намісником Почаївської Лаври, з возведенням в сан Архимандрита. Тут молодий намісник проявив себе, на цій відповіdalній посаді, добрим адміністратором, на якій пробув 12 років. В молодих моїх роках я, відвідуючи Почаївську Лавру, зустрічався з старими монахами, які пам'ятали моого дядька і добре його згадували, як справедливого й безкорисного адміністратора, а для манастирської братії як люблячого наставника і отця.

Через непогодження в поглядах з тодішнім Архиєпископом Волинським Агафангелом, якому Почаєвська Лавра безпосередньо підлягала, Архимандрита Івана перенесено настоятелем Шаргородського Св. Миколаївського Манастиря і Благочинним (деканом) всіх манастирів, в Подільській губ. На цій посаді Архим. Іван пробув до 1913 р., зоставивши по собі пам'ять доброго адміністратора і керівника підлеглими йому манастирями на Поділлі.

Прийнявши, при постризі в монашество, ім'я Св. Івана Милостивого, Архим. Іван, в житті своєму, був послідовником свого св. патрона. Він завжди йшов з допомогою тим, хто мав потребу і то не лише своїм, а й зовсім чужим. Дякуючи йому, сини брата його, — бідного паламаря, Іван і Антін, покінчили Духовну семинарію; перший був протоєреєм і знаним на Волині церковним діячем, священствував в с. Западинцях, а другий — був полковим священиком в 12-м Білгородськім кавалерійськім полку в Прокупрові. Та найбільше добра зробив незабутній Архимандрит, — мій дядько, родині свого брата Якова, цебто моого батька. Батько мій був дяком у бідному й глухому Поліссі; дітей нас всіх було 14 (4 хлопців й 10 дівчат). З них вижило й вийшло в самостійне життя 7, а решта померли ще малими. О. Архимандрит щедро допомагав батькові матеріально, то від себе особисто, то замовленнями на гриби для манастиря, яких на Поліссі було без ліку, а збирати в нашій родині було кому. Пригадую, що мати не давала ради сушити їх; сушила в печі й на печі й на будинках на сонці, а відсилали їх сушені до манастиря пудами.

З часом в родині нашій сталась трагедія: помер мій батько від тифу, коли мені було 7 років, а по мені ще було троє менших дітей. Опікуном цілої родини став мій старший брат Бонифатій, що мав 24 р. Він рибакував на місцевім озері, ходив на полювання і тим утримував нашу численну родину. Пізніше був священиком в Раковці Чеснівськім, на Крем'янеччині; помер на еміграції в 1917 р.

Тут покійний Архимандрит прийшов нам з реальною допомогою, забравши мене до себе і призначив в „підготовчий клас” Шаргородського Духовного Училища (школи), яке містилося тут же в монастирськім будинку. Пізніше ця школа була перенесена до м. Тиврово, Под. губ. Одночасно мій дядько забрав і дві молодші мої сестри, яких дав в школу при Браїлівськім жіночім Монастирі.

Перші початки грамоти я отримав від моого швагра Петра Гощицького (помер дияконом на Харківщині). Я добре читав по російськи і ще ліпше по церковно-слов'янськи. В церкві читав „часи”, а на шлюбі навіть Апостола, дуже любив церковний спів.

Дядько мій — Архимандрит був свідомий національно українець. Офіційна й пануюча мова була всюди російська, однаке в приватних розмовах дядько часто говорив по українськи. Зо мною ж було умовлено: коли дядько звертався до мене по українськи, то я мав відповідати по російськи, коли ж говорив по російськи, то я мав відповідати по українськи. Це були вправи наче б теперішньої конверзації.

У відношенню до підлеглого йому монашества о. Архимандрит був строгий і справедливий. За провини проти церковної дисципліни карав поклонами, по 20-30 без перерви. Особливо переслідував за пиянство, не любив курців.

Мене виховував спеціально в строго монастирському режимі. В мої часи при школі гуртожитку не було. Учні мешкали на приватних кватирах, по 8-10. Ці кватири, час від часу, ревізували шкільні наставники. Я ж замешкував у монастирі, рядом з кімнатою моого дядька і завжди був у нього на очах.

Розклад моого дня виглядав так: літом і зимою, як дядько так і я, вставали в 6-й год. (крім неділь і днів свя-

точних, коли рання служба починалась в 4-й год.). В 7-й год. дядько пив чай, а я, в той час читав, в голос, один порядковий розділ з Біблії, що лежала тут же, в залі біля вікна, на „аналої”. На вікні ж лежала невеличка качалочка. Біблія була в російській мові; коли я, читаючи, зробив якусь помилку, чи в наголосі, чи перекрутів якесь слово, то дядько не поправляв мене, а говорив: „в руку”! Тоді я брав качалку і правою рукою бив в ліву один раз; коли після цього помилкове слово сказав добре, то читав далі, коли ж ні, то б’ю другий, а то й третій раз, поки не скажу так, як треба. Після цього дійсно слово добре запам’ятувалося. По прочитанні розділу з Біблії дядько вислухував мої лекції, що на той день мав у школі, а потім пив горнятко чаю з просфорою і, в 8-й год. дзвінок в школу. З школи приходив по 1-й год. Дядько сідав за обід, а я здавав відчит про події в школі: який вчитель, та з якого предмету мене питано, яку отримав оцінку і т. д. (Про оцінку треба було добре слідкувати за рукою вчителя, щоб вгадати, скілько він написав). Розуміється я ніколи не сказав, що отримав двійку, а це виявлялося лише в кінці півріччя; тоді набирався сорому і ніс заслужену кару. Здавши відчит я, біля того ж вікна і качалки, читав, в слов’янській мові, життя того Святого, який припадав на той день (з Четы Мінеї Арх. Димитрія Ростовського), а після того сідав за обід. По обіді мав одну годину відпочинку (не на очах дядька, бо він теж відпочивав). До 5 год. я виучував лекції. В 5 год., після легкої перекуски, з овочів (манастир мав великий сад і виноградник), дядько виходив на прохід, а з ним і я. Під час проходу я повинен був співати щось з церковних пісень, найчастіше — Догматики 8 голосів, які я вже знав на пам’ять, напівом з „обіхода Потулова”. Дядько любив церковний спів і мені підтягував басом, а вдома грав він на „фігармонії”. Пригадую собі, під час проходу такий епізод: Був я тоді в I класі Духовного Училища; з Закону Божого Старого Заповіту була на той день лекція про Якова, сина Ісаака; як він, утікаючи від помсти старшого брата Ісава, коли його захопила ніч в полі, помолившись, підложив камінь під голову й заснув. Йому приснилась велика драбина, що одним кінцем стояла на землі, а другим

сягала неба, та що Ангели сходили й виходили по ній і т. д. Отож, проходячи біля одних залізних дверей, на яких висіла велика колодка, дядько запитав мене: „Ти знаєш, що за тими дверима є?” (Я чув від послушників, що там переховується монастирська каса — гроші й документи), однаке сказав — „не знаю!” Тоді дядько каже: „Там переховується та драбина, про яку ти сьогодні вчив”... А сам пильно дивиться мені в очі і питає: „Как”? Цебто, що я на те? Кажу, з усмішкою: „То не може бути”... А він: „Поклони”... Я б'ю поклони... По хвилі питає: „Що там є?” Кажу: „драбина, що її бачив у сні Яків”... Дядько: „Ха, ха, ха!.. Поклони”... Втретє питає: „Що там є?” Я, з сльозами на очах: „Не знаю, що там є!” Тоді дядько: „Отож знай, коли ти в чім переконаний, що таке неможливе, то щоб тебе різали — повинен твердити: не... й не!.. А ти раз сказав, що таке не може бути, а другий раз кажеш, що є така драбина. А щоб добре це запам'ятав, то бий ще 10 поклонів”. Таким оригінальним способом дядько загартовував мій характер.

В школі у нас була своя церква, таки в монастирськім корпусі, яку обслуговував ієромонах Досифей. Під святочні дні Всенічна відправлялась звечора, а другого дня Богослуження кінчалось в 10.30, коли в монастирському Соборі Богослуження тільки починалось. Відстоявши Богослуження в шкільній церкві (співав в хорі), я поспішав до Манастирської, де прислуговував жезлоносцем о. Архимандритові. Хоч тяжко й неохоче вистоювались довгі манастирські Богослуження, та стало це мені, пізніше, на користь: Тут на практиці я проходив Богослужбовий Устав, що полегшило мені, пізніше, науку в школі, по цьому предметові. Дядько мій строго вимагав, щоб я уважливо стояв в церкві, особливо під час читання Св. Євангелії, і обов'язком моїм було завжди, по Богослуженні, розказати йому, про що читалось в Св. Євангелії. Нині, з соромом, згадую одну подію, що сталася з цього приводу: В 9 річницю моого народження дядько подарував мені „Новий Заповіт” — Євангелію з Посланнями Апостольськими. Я навчився відшукувати чергове Євангеліє, яке читалось в ту чи іншу неділю, на Ранній чи на Богослуженні і досить часто уникав ходити в шкільну церкву, а, з такими ж лі-

нюхами, бігав купатися в монастирський став. По Богослуженні, як ні в чому неповинний, з'являвся до дядька і розказував чергове Євангеліє, прочитавши попередньо в подарованій мені книзі. Це мені удалося кілька разів, та нарешті попався: Одного року в неділю випало Спаса, (Преображення Господне). Я, як вже звик, прочитав собі Євангелію на ту неділю і побіг до колегів, а з ними на став. Після Богослуження (на Ранній), сміливо входжу до дядька і з патосом розказую Євангелію, про Марію Магдалину, що побачила воскресшого Господа і т. д. Дядько підходить до мене, збирає моє волосся на голові в жменю і питает: „Де ти був?” Тут я, присідаючи від болю, мусів признатися у всьому, за що й дістав заслужену кару. Пізніше я вивчив в Уставі, що коли в неділю випадає Господнє Свято, як Преображення, Різдво Хр. і т. ін., то нічого недільного не співається і не читається, а вся служба лише тому Святі. Отже Св. Євангелія, в ту злополучну неділю, читалася про Преображення Господнє.

Нині я глибокий старець (88 р.). З усієї моєї родини (братів і сестер) позостався один між живими. Доля судила залишити рідну Волинську землю і (можливо) зложити старі кости в холодній Канаді. Одна потіха — в добрих дітях, що може Господь ім судить повернутися ще до Рідного Краю, на рідну дорогу Волинь.

Вихователя й опікуна моїх юнацьких літ о. Архимандрита Івана ніколи не забуваю в моїх молитвах. Перепрошую його за ті дитячі збитки, якими йому дошкілював, бо старання його були зробити з мене віруючого християнина і добру людину.

Дожив покійний мій дядько до 78 р. життя; помер під час першої світової війни, перед революцією. Під кінець свого життя бідував. Коли не зміг вже керувати монастирем — його почислено за штат (на покой), з місцем перебування в Бершадському монастирі, на Поліссю. Там лихий Настоятель монастиря, що мав особисті порахунки з Архимандритом Іваном, всіми способами старався тепер утруднити йому рештки життя, не давав йому ані обслуги, ані помочі, так що, в холодну зиму, покій-

ний дядько мусів сам носити дрова, палити в грубі і т. п.
Захворів на ревматизм.

Вічна Йому пам'ять! Спи Дорогий й Незабутній Дядьку і Вчителю, внедовзі і я приду до Тебе!

—0—

Інж. Іван Іванюк

УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЗБАГАТИЛА ПОЛЬЩУ ЗДІБНИМИ ПРОВІДНИКАМИ

„Протягом віків Польща і Москва зуміли відірвати українську провідну верству від народу. Це завернуло українство в історичному розвитку на століття назад.

Д-р Ганс Баер.

З родознавчого питання на Волинщині, не маємо багато матеріялу. Та й ті досліди, що є, тяжко використати, бо в них родової чи расової різниці осіб не знайдете. Деякі дослідники згортають різні праці докупи і стверджують, що на північнім сході продовжується нордійсько-східно-європейська сумішка рас, при чім участь східноєвропейського елементу значно переважає. Військово-антропологічні мапи показують, що мовний острів поляків на Волинщині, не є виїмком: лицевий і носовий індекс, зріст, барва очей і волосся відповідають східноєвропейським нормам, хіба що тут зустрічається поміркова короткоголосівість, що за деякими дослідниками характеристична для цієї східно-європейської раси. У головних рисах це відноситься також до всіх польських поселень на Волині і Поліссю, аж до колишнього кордону між Галичиною і Росією. На Волині, як рівнож і сусідніх землях Полісся й Холмщини, поляки творять т. зв. панську верству на самперед шляхи, далі купців й урядовців, усякого роду, а почасті і звичайних колоністів. Цілком замкнених польських районів немає, здебільшого є тут тільки тоненька вища верства.

На західній окраїні цих земель національний кордон, наслідком асиміляції, поволі пересувався і тепер у цій частині живе польське, а вірніше спольщене українство. Велику роль тут відіграла боротьба московського царства проти уніатської церкви. Українська спільнота була роз-